

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยการรับรู้โดยผ่านทางประสาทสัมผัส และในจำนวนประสาทสัมผัสทั้งห้า ซึ่งได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และ กายนั้น ประสาทสัมผัสทางตาถือว่าเป็นช่องทางที่ทำให้เกิดการรับรู้ และการเรียนรู้ได้มากที่สุด รองลงมาได้แก่การรับรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสทางหู (Dale, 1951 : 243)

ภาพ เป็นสื่อที่ผู้เรียนจะรับรู้ได้โดยผ่านประสาทสัมผัสทางตาหรือการมองเห็น จึงนับว่า ภาพเป็นสื่อที่ทำให้เกิดการรับรู้และการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งในจำนวนสื่ออื่น ๆ ที่รับรู้ได้โดยตา และสอดคล้องกับความเห็นของโคเมนีอุส (Comenius: 1592-1670) ที่กล่าวไว้ในหนังสือ วิธีการสอนอันยิ่งใหญ่ (The Great Didactic) ตอนหนึ่งว่า .....ควรมีแบบเรียนที่มีภาพประกอบควบคู่ไปกับการสอน..... เนื้อหาควรสอนแบบบรรยายแล้วมีภาพประกอบทุกเมื่อที่ทำได้..... นอกจากนี้ โคเมนีอุสก็ได้ทำหนังสือ โลกในรูปภาพ (Orbis Pictus) ซึ่งนับว่าเป็นหนังสือเล่มแรกที่ใช้ภาพประกอบมากที่สุด จากแนวความคิดของโคเมนีอุสต่อมาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบการสอนในหลายประเทศ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2523:32) จากข้อความดังกล่าวย่อมเป็นการยืนยันถึงความสำคัญของภาพที่มีต่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

คุณสมบัติที่สำคัญของภาพ เช่นช่วยให้สามารถระลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาและยังสามารถจดจำได้เป็นเวลานาน ๆ ช่วยให้เข้าใจความหมายของคำพูดได้ง่ายและเร็วขึ้น ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนมีจุดสนใจร่วมกัน ช่วยส่งเสริมความสนใจเฉพาะของแต่ละบุคคลและช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ (Williams, 1968:4-17) ภาพสามารถนำเอาข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาให้ผู้เรียนศึกษารายละเอียดได้ จะศึกษาได้ทุกโอกาสและเป็นเวลานานเท่าใดก็ได้ สามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า ช่วยแก้ไขความเข้าใจที่ผิดพลาดให้ถูกต้องได้ ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมใน

การเรียน สามารถใช้ภาพช่วยในการสรุปหรือทบทวนบทเรียนได้ (สมพงษ์ ศิริเจริญ และ
 คนอื่น ๆ 2506:62 - 65) นอกจากนี้ ภาพยังสามารถนำไปคิดแปลงเพื่อใช้ในการเรียน
 การสอนได้ในทุก ๆ สถานการณ์ (นิพนธ์ สุขปรีดี 2521:45) และจากผลการวิจัยเพื่อ
 เปรียบเทียบระหว่างสิ่งเร้าที่เป็นภาพ และสิ่งเร้าที่เป็นคำ พบว่าสิ่งเร้าที่เป็นภาพให้ผล
 การระลึกได้สูงกว่าสิ่งเร้าที่เป็นคำ (Jones, 1974 : 1214-1215, Malbon, 1974
 : 5225 B, Jenkins, Neale & Deno, 1967 : 303-307, เชวงศักดิ์ จันทรชมภู
 2525:26)

แม้ว่า ภาพ จะมีคุณสมบัติที่สำคัญอยู่หลายประการ แต่การจะนำเอาภาพไปใช้
 ในการเรียนการสอนนั้น ลาร์เนอร์ (Larner, 1968 : 3) พบว่า ลำพังภาพเองไม่ได้
 ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ เราอารมณ์ หรือเกิดความทรงจำที่ดีได้ แต่ภาพจะมีคุณค่า
 ต่อการเรียนการสอนก็ต่อเมื่อได้นำไปประกอบกับคำพูด หรือคำอธิบายควบคู่ไปด้วย ซึ่งคำ
 กลาวนี้ก็สอดคล้องตาม ทฤษฎีรหัสคู่ (Dual Coding Theory) ของ ไทวีโอ (Paivio,
 1971) ที่เห็นว่า ในการ เสนอข้อมูล เช่นในสถานการณ์ของการ เรียนการสอนนั้น ผู้
 สอนควร เสนอทั้งสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของภาพ (Iconic Symbols) และสิ่งที่เป็น
 สัญลักษณ์ของภาษา (Linguistics Symbols) ใน ความหมายของภาพนั้นไปพร้อม ๆ
 กัน เพราะทฤษฎีนี้ เชื่อว่า การสื่อความหมายโดยผ่านสื่อทั้งสองของทางดังกล่าว จะให้
 ผลการเรียนรูที่ดีกว่าการสื่อความหมายด้วยภาพหรือด้วยภาษา เพียงอย่างเดียว มีคำ
 กลาวที่สนับสนุนทฤษฎีนี้ เช่นกล่าวว่า อุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้เพื่อช่วยให้
 การเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์ได้นั้น จะต้องมียุทธวิธีประกอบที่สำคัญสองประการคือ
 เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่จะสอนให้นักเรียนได้ฟัง กับวัสดุอุปกรณ์ที่ให้นักเรียนได้ดู
 (DeKieffer & Cachran, 1950 : 78-80)

มีผลงานการวิจัยที่ให้การสนับสนุนและยืนยันทฤษฎีดังกล่าว โดยการใช้ภาพ
 ประกอบกับการ เสนอเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ เช่นใช้ภาพประกอบการอ่าน หรือใช้ภาพ
 ประกอบในหนังสือ เช่น จากงานวิจัยของ พีค (Peck, 1974 : 880-888) วิลโลวส์
 (Willows, 1979) เลวี และเลนซ์ (Levie & Lentz, 1982:195-232) ใช้ภาพ
 ประกอบกับการฟังจากการอ่านหรือคำพูด เช่นจากงานวิจัยของ โรเวอร์ และแมทซ์

(Rohwer & Matz, 1975:23-36) โรเวอ์ และแฮร์ริส (Rohwer & Harris, 1975 :651-657) กัทท์แมน เลวิน และเพรสเลย์ (Guttman, Levin & Pressley, 1977:473-480) เลวิน และเลสโกลด์ (Levin & Lesgold, 1978 :233-243) เลวิน เบนเคอร์ และเพรสเลย์ (Levin, Bender & Pressley, 1979:89-95) นูเจนท์ (Nugent, 1982:163-174) เพรสเลย์ พิกอทท์ และไบรแอนท์ (Pressley, Pigott, Bryant, 1982:151-161) แฮนนาฟิน (Hannafin, 1983:103-109) เพรสเลย์ เลวิน พิกอทท์ เลคอมเต้ และโฮฟ (Pressley, Levin, Pigott, LeComte & Hope, 1983 :131-143) ซึ่งผลของการทดลองและวิจัยทั้งหมดสรุปได้ว่า การเสนอเนื้อหา ควบคู่การอ่านหรือการฟังโดยมีภาพประกอบ จะให้ผลการเรียนรู้ที่ดีกว่าการเสนอเนื้อหา ควบคู่สื่อเพียงช่องทางเดียว

ในการเรียนร้อยแก้ว (prose) จากการฟังโดยมีภาพประกอบ แม้อผลจากการ วิจัยจำนวนมากพบว่า ภาพสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ได้ โดยสามารถ จดจำเนื้อหาได้มากกว่าการฟังโดยไม่มีภาพประกอบ (Levin & Lesgold, 1978) แต่ สิ่งหนึ่งที่ควรพิจารณาประกอบควบคู่เป็นอย่างยิ่งก็คือ ลักษณะเนื้อหาของภาพที่ประกอบ ว่ามีความสมบูรณ์ตามเนื้อหาของคำบรรยายมากน้อยเพียงใด เพราะความสมบูรณ์ของภาพ ที่แตกต่างกันนี้ น่าจะมีผลต่อความสามารถในการรับรู้ที่แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้โดยพิจารณา จากหลักการรับรู้ภาพ (Pictorial Perception) ซึ่งโรซินสกี (Rosinski, 1977: 170-171) ใกล้เคียงถึงองค์ประกอบที่สำคัญของภาพที่มีผลต่อการรับรู้ ซึ่งได้แก่

1. ความสามารถในการสื่อความหมายของภาพ เพื่อให้ผู้เกิดความรู้สึก เข้าใจ เกิดความคิด อารมณ์หรือความรู้สึกต่าง ๆ ได้เพียงใด (Communication Theory of Perception)

2. ความสามารถของภาพในการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสิ่งที่เป็นจริงตาม ธรรมชาติ (Surrogate Theory of Pictorial Perception) เน้นถึงปริมาณของ ความถูกต้องตรงกันระหว่าง เนื้อหาของภาพกับความเป็นจริงตามธรรมชาติว่า หากภาพมี ความถูกต้องสมบูรณ์ตามความจริงมากเพียงใด ความสามารถในการรับรู้จากภาพก็จะเพิ่ม ขึ้นใกล้เคียงกับการรับรู้จากสถานการณ์จริงมากเพียงนั้น (Hochberg, 1962; Gibson,

1966 อ้างจาก Rosinski, 1977)

เมื่อพิจารณา จากทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ก็น่าจะคาด
ได้ว่า การใช้ภาพประกอบในการ เสนอเนื้อหาช่วยมิให้ผลการ เรียนรู้ที่ดีกว่าการ เสนอแต่
เนื้อหาเพียงอย่างเดียว และการใช้ภาพประกอบที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ตามคำบรรยาย ช่วยมิให้
ผลการ เรียนรู้ที่ดีกว่าการใช้ภาพที่มีเนื้อหาไม่สมบูรณ์ตามคำบรรยาย สาเหตุสำคัญที่ทำให้
ผู้วิจัยต้องการศึกษาในเรื่องนี้ก็เพราะว่า ปัจจุบันสภาพของการ เรียนการสอนที่แท้จริงนั้น
ผู้สอนบางคนยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการใช้ภาพประกอบในการสอน ทำให้การสอน
เป็นไปในลักษณะของการบรรยายเพียงอย่างเดียว หรือหากจะมีการใช้ภาพประกอบบ้าง
ภาพที่ใช้นั้นก็อาจมีเนื้อหาที่ไม่สมบูรณ์ตามคำบรรยาย ซึ่งผู้สอนมักจะมองข้ามความสำคัญ
ข้อนี้ไปเสีย ผู้วิจัยต้องการ จะศึกษาว่า ในการฟังร้อยแก้วโดยใช้ภาพประกอบที่มีเนื้อหา
สมบูรณ์ ภาพที่มีเนื้อหาไม่สมบูรณ์ และโดยไม่ใช้ภาพประกอบนั้น จะมีผลต่อความสามารถ
ในการระลึกใจของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่ง
ผลจากการวิจัยนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการ เรียนการสอน เพื่อให้เกิด
ประสิทธิภาพ และเหมาะสมยิ่งขึ้น อีกทั้งการวิจัยในลักษณะนี้ในเมืองไทยยังไม่มีผู้ใดทำ
การศึกษาและวิจัยมาก่อน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบการระลึกใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการฟังร้อย
แก้วประกอบภาพที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ และไม่สมบูรณ์

สมมติฐานในการวิจัย

การระลึกใจจากการฟังร้อยแก้วประกอบภาพที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ ดีกว่า การฟัง
ร้อยแก้วประกอบภาพที่มีเนื้อหาไม่สมบูรณ์ และดีกว่าการฟังร้อยแก้วโดยไม่มีภาพประกอบ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่
  - ก. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การฟังร้อยแก้ว 3 วิธี คือ ฟังโดยมีภาพที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ประกอบ ฟังโดยมีภาพที่มีเนื้อหาไม่สมบูรณ์ประกอบ และฟังโดยไม่มีภาพประกอบ
  - ข. ตัวแปรตาม ได้แก่ คะแนนที่ได้จากการทดสอบการระลึกได้หลังการทดลอง
2. กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสงวนหญิง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปีการศึกษา 2528 จำนวน 120 คน มีอายุระหว่าง 11 - 13 ปี

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

- ภาพที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ หมายถึง ภาพที่แสดงรายละเอียดของเนื้อหา ครบถ้วนตามเนื้อหาคำบรรยาย
- ภาพที่มีเนื้อหาไม่สมบูรณ์ หมายถึง ภาพที่แสดงรายละเอียดของเนื้อหา ไม่ครบถ้วนตามเนื้อหาคำบรรยาย
- ร้อยแก้ว หมายถึง ข้อความหรือเรื่องสั้นที่จบในประโยค

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัย ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนยิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นแนวทางใหญ่ที่สนใจในเรื่องนี้ ได้ศึกษา ค้นคว้า และวิจัย ให้ลึกซึ้ง และกว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไป